

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

D. Dionysii Carthusiani, luculenta iuxta ac compendiaria in Acta apostolorum exegesis siue commentaria

Dionysius <Cartusianus>

Coloniæ, 1532

VD16 D 1926

elucidatio 21 ca. cum autem factum est art 21

urn:nbn:de:hbz:466:1-38702

ad nauem iuxta quā, ualefecerunt sibi inuicem, non sine grandi dolore. q̄ ex præcordiali processit amore.

Expositio capituli uicesimi primi.

Cum autem factum est.

Articulus uicesimus primus.

Cum autem factum est ut nauigaremus, abstracti ab eis .i. ab Ephesijs illis separati. **L** recto cursu. In nauis. **L** uenimus Choum. In insulam oppositam Asiæ. **L** & sequenti die Rhodum. In insulam clarā in Carpatio mari oppositam Lyciæ. **L** & Pateram. **L** q̄ est ciuitas Lyciæ prouinciæ in Asia, deinde Mirream. Istud non est de textu ut dicitur, unde nec Beda nomen huius loci exponit in libello, quem de expositione nominum locorum quæ in hoc libro exprimuntur cōpilaui. **L** Cū apparuissemus autem Cypro, relinquentes eam ad sinistram nauigauimus in Syriam, & uenimus Tyrum. Ibi enim nauis expositura erat onus. Ideo applicare oportuit. **L** Inuentis autem discipulis. Id est, Christianis illic manentibus, quos diligenter tanquam fratres nostros quesiuimus. **L** mansimus ibi diebus septem. Ad eorum consolationem, & nostram refocillationem. **L** Qui Paulo dicebant per spiritum ne ascenderet Hierosolymam. **L** Capitulo præcedenti dixit se Paulus a spiritu sancto agi ad eundem Hierusalem, quomodo ergo isti prophetae, per spiritum prophetiæ suaserunt oppositum? Nunquid spiritus sanctus uerbis proprijs contradicit? Ad quod respondendum, quod unum & idem secundum diuersas considerationes, suadetur & dissuadet. Aliqui quoque respondent, quod isti per spiritum sanctum nouerunt & prædixerunt Paulum si ascenderet Hierusalem ibi plura passurum. Quod uero suaserunt ne illuc ascenderet, ex suo spiritu, pia quadam compassione protulerunt. **L** Et expletis diebus septem ibamus. **L** Tyro. **L** deducentibus nos omnibus. **L** Tyrijs Christianis. **L** cum uxoribus & liberis. **L** id est, filijs. **L** suis, usque foras ciuitatem. **L** in quo patet, quantus fuerit sanctæ dilectionis ardor in primitiua ecclesia. **L** & po-

Beda

Iacobi .s.

firis genibus in littore orauimus] pro inuēie, pro om-
 nium nostrū communi salute, & vt deus omnia in me-
 lius ordinaret, nosque spiritaliter adunatos conserua-
 ret, & ad patriam tandem perduceret.] Et cum valse-
 cissimus inuicem, ascendimus nauem, illi autem redie-
 runt in sua. Et descendimus Ptolomaidam] Ptoloma-
 is ciuitas est terræ sanctæ maritima, in tribu Aser, alio
 nomine Acon dicta. Est autem & altera Ptolomais in
 Pentapoli prouincia Aphricæ] & salutatis fratrib⁹]
 Christianis ibidē] mansimus die vna apud illos. Alia
 die profecti venimus Cæsaream] Palestinæ, de qua di-
 ctum est supra] Et intrantes domum Philippi Euange-
 listæ, qui erat vnus de septem diaconis] ad insinuandū
 quod non fuit Philippus Apostolus. Dicitur autē Euan-
 gelista, non quia Euangelij descriptor, sed fructuosus
 valde continuus ac feruidus prædicator, vt constat ex
 his quæ supra de ipso contenta sunt] mansimus apud
 eum] ad reuerentiam tanti patris, viri Apostolicæ per-
 fectionis ac potestatis in signis. Huic autem erant qua-
 tuor filie virgines prophetantes] quæ sicut in Scho-
 lastica fertur historia, prædixerunt Paulo quod eum
 Hierusalem erat venturum.] Et cum moraremur ibi
 per dies aliquot, superuenit quidam a Iudæa nomine
 Agabus. Is cum venisset ad nos tulit zonam Pauli, &
 alligans sibi pedes ac manus dixit] Quod ait, sibi, ad
 quem referatur, an scilicet ad ipsummet Agabum, vel
 ad Paulum, incertum videtur, nisi quod Gregorius in
 quadam Homilia refert ad Paulum, quod & probabili-
 us reor.] Hæc dicit spiritus sanctus. Virum cuius est
 zona hæc, sic alligabunt in Hierusalem Iudæi, & tradet
 in manus gentium.] Agabus iste in modo loquendi &
 opere imitatus est veteris legis prophetas, qui dicere
 consueverunt. Hæc dicit dominus. Interdum etiam ver-
 bis tacta seu signa sensibilia ac visibilia adhibebant, ad
 prænunciandum quod incumberebat, Quemadmodum
 Ezechiel in caligine vasa sua efferens, parietemq; pfo-
 diens, oculos q; velauit.] Quod cū audissemus roga-
 bamus ne ascenderet Hierosolimam. Et dixit. Quid fa-

Ezech .ii.

Ezechiel in caligine vasa sua efferens, parietemq; pfo-
 diens, oculos q; velauit.] Quod cū audissemus roga-
 bamus ne ascenderet Hierosolimam. Et dixit. Quid fa-

citis flentes & affligens cor meum? Quod vestro dolo-
 lori compatitur, & non sine afflictione audit verba quæ
 contrariantur instinctui spiritus sancti in me, quam-
 uis vos pia moueamini ratione. ¶ Ego enim non solū
 alligari, sed & mori in Hierusalem paratus sum, p̄ no-
 mine dñi Iesu. ¶ Ecce vere strenuus miles, ardens ama-
 tor, fortis pugnator, imperterritus præco. ¶ Post dies
 aut istos, ascendebamus Hierusalem. Venerunt autem quæ-
 dam & ex discipulis a Casarea nobiscum, adducentes
 secum apud quem hospitaremur Iasonem quendam Cypriū
 genere, antiquum discipulum. ¶ Quia iam diu fuit fideliter
 fixus in Christianismo. Vbi aut hospitauerit paulum &
 suos non dicitur. ¶ Et cum venissemus Hierosolymam
 libenter exceperunt nos fratres. Sequenti autem die in-
 troibat paulus nobiscum ad Iacobum. ¶ Hierosolymita-
 næ ecclesiæ primum episcopum, de quo dictum est sæpe
 ¶ Omnesque collecti sunt seniores. ¶ Christiani audito
 pauli aduentu, Et forte a Iacobo conuocabant. ¶ Quos
 cum salutasset paulus, narrabat per singula, quanta
 fecisset deus in gentibus p̄ ministerium illius. ¶ Quia vide-
 licet signa atque miracula quæ tam gentiliū conuersionem,
 quanta gratiarum charismata & immensæ suæ clemen-
 tiæ opera. ¶ At illi cum audissent magnificabant deus. ¶
 gratias referendo pietati diuinæ. ¶ dixeruntque ei. ¶ scilicet
 paulo. ¶ Vides frater quot milia sunt in iudæis qui
 crediderunt deo. ¶ fidem Christi suscipiendo. ¶ & omnes æmu-
 latorum sunt legis. ¶ .i. amatores, & imitatores legis Mo-
 saicæ, ne illam subito spernere videant, tanquam non esset da-
 ta a deo, Veruntamen isti non posuerunt spem salutis
 in legalium obseruatione. ¶ Audierunt autem de te, quod discessio-
 nem doceas a Moyse, eorum qui per gentes sunt iudæo-
 rum. ¶ .i. quod iudeos inter gentiles displos informes di-
 mittere obseruantiam legis Mosaicæ. ¶ dicens non de-
 bere eos circumcidere filios suos, neque secundum con-
 suetudinem legis ingredi. ¶ .i. conuersari. Quidam infideles
 iudæi paulum mendaciter accusauerunt quasi doceret legalia
 etiam p̄ tēpe illo esse mortifera, quod falsum fuit, quia ut patuit
 ipsemet Timotheum circumcidit & proprium caput totūdit in Actuum .16.

Actuum .15.

Actuum .16.

Cenchr̄is. Gentilibus vero conuersis talia prohibebat, sed Iudæis ea concessit, vsq; ad pleniorē Euangelīi diuulgationem, ob commendandam veteris legis auctoritatem, & sacramentorum illorum prophetica sanctitatem. Hæc autem superius tacta sunt sæpe. ¶ Quid ergo est? Iagendum ¶ utriq; oportet conuenire multitudinem ¶ Iudæorum in Hierusalem credentium de te sinistre informatā, vt veritate agnita contentētur.

¶ Audierunt enim te superuenisse. ¶ Non hi tantū sed & infideles Iudæi. ¶ Hoc ergo fac quod tibi dicim⁹. Sunt nobis ¶ .i. inter nos ¶ viri quatuor ¶ Iudæi ad Christū conuersi ¶ votum habentes super se, quia aliquid deo vouerunt. ¶ His assumptis sanctifica te cum illis ¶ .i. secundum legem deō te exhibe sicut & illi ¶ & impendi in illis ¶ oblationem seu exhortationem ¶ vt radant capita sua ¶ secundum legis traditionem ¶ & scient omnes, quia quæ de te audierant ¶ de legalium abolitione ¶ falsa sunt, sed ambulas & ipse custodiens legem. ¶ etiam ad ceremonialia, dum tempus, causa, & locus id exigunt ad vitandum scandalum infirmorum, atq; ob alias rationabiles causas frequenter præactas. ¶ De

Act. 15.

his autem qui crediderunt ex gentibus, nos scripsimus iudicantes, vt abstineant se ab idolis immolato ¶ .i. ne edant sacrificia illis oblata ¶ & sanguine & suffocato, & fornicatione. ¶ Quomodo factum & intelligendum sit hoc supra capitulo. XV. diffuse tractatum est. ¶ Tunc Paulus assumptis viris, postera die purificatus cum illis ¶ secundum ritum legalem ¶ intrauit in templum, annuntians expletionem dierum purificationis. ¶ obseruandæ secundum legem circa tales quales isti quibus iunxit se Paulus fuerunt ¶ donec offerretur pro vno q̄ eorum oblatio. Cum autem septē dies consummaretur ¶ vel ab ingressu Pauli in Hierusalem, vt aliqui dicunt, vel potius secundum Bedam & glossam, nondum in toto consummati erant hi septem dies, sed eorū cursus & consummatio agebatur. Vnde expressius in græco habetur. Cum autem incipiebant septem dies consummari, alioquin non potest stare quod Paulus post

Bedæ

quinque dies aduentus sur̄ in Cæsaream præfidi ait.
Quia non sunt mihi plus quam duodecim dies ex quo
ascendi adorare in Hierusalem. Si em̄ his septem, & illis
quinque diebus adiçantur dies consilij quo Paulus
pharisæos & Saducæos dissociauit, itemque dies, quo
se deuouerunt Iudæi paulum occisuros, quatuordecim
erunt dies. Hi qui de Asia erant Iudæi in sua infide-
litate obstinati cum vidissent eum in templo concita-
uerunt omnem populum tunc præsentem & iniece-
runt ei scilicet paulo manus dicentes. Viri israeli-
tæ adiuuate. Hic est homo, qui aduersus populum Iu-
dæorum & legem Moysi & locum hunc utpote
templum omnes docet quasi populus iudæorum sit
totaliter reprobus, lexque eorum abolita, & templum
violandum insuper & gentiles induxit in templum,
& violauit sanctum locum istum quia a templi ingres-
su prohibet lex gentiles. Cur autem de gentiliū indu-
ctione in templum id dixerint, subdit. Viderant enim
Trophimum Epheſium discipulum pauli in ciuita-
te Hierusalem cum ipso, quem æstimauerunt quoni-
am in templum induxisset paulus sicq; ex sola suspi-
tione in certam sententiã pruperunt. Affectu namque
corrupto, ratio prorsus inficitur, & modica orra occa-
sione turbat. Commotaq; est ois ciuitas Hierusalem
hoc rumore auditò & factus est concursus populi. Et
apprehendentes paulum trahebant eum extra templū,
& statim clausæ sunt ianua templi, nec ab aliq; genti-
lium amplius violaretur, & ne paulus in illum refuge-
ret. Quærentibus autē eum occidere, nunciatum est tri-
buno cohortis videlicet Claudio Lysia missio a Feli-
ce præfide quia tota confunditur Hierusalem. Id est,
vniuersus populus eius turbatur. Qui statim assump-
tis militibus & centurionibus quosq; glibet prætuit cē-
tū militibus decurrit ad illos q; propria autoritate
se vindicare vsurpauerūt. Cum vidissent at̄ Tribunū
& milites cessauerunt pcutere Paulum. Tunc tribunus
apprehendit eum videlicet paulū & iussit ligari ca-
tenis duabus putans eū multū fore fecisse, contra quē

tota plebs iudaica ira furebat. L. & interrogabat eum
 quis esset, & quid fecisset. Vt si proprio testimonio con-
 uinceretur, non puniretur per alios ad extorquendam
 noticiam suorum excessuum, sed per tribunal iudica-
 retur. Et cum non posset certum cognoscere præ tu-
 multu, iussit eum duci in castra. In turrem regiam qua
 ponebantur captiui. Et cum venisset Paulus ad gra-
 dus. forte turris illius. contigit vt portaretur a mi-
 litibus propter vim populi. volentis eum discerpere.
 Sequebatur enim multitudo clamans tolle. Id est, au-
 fer eum. A vita. Et cum cœpisset duci in castra, Pau-
 lus dicit tribuno. Si id est, an licet mihi loqui ad te
 aliquid? Qui dixit, Græce nosti? Id est, scis græcum
 idioma. Loquutus enim fuit paulo tribunus græce, ne
 iudæi intelligerent, vt scholastica narrat historia. Cū-
 que eadem lingua responderet paulus, mirabatur tribu-
 nus quod linguam hanc nosceret, ideo adiecit. Nō-
 ne tu es Aegyptius qui ante hos dies tumultum concitasti,
 & duxisti in desertum quatuor milia viroꝝ sicari-
 orum? Quemadmodum Beda & Scholastica historia
 ex verbis iosephi recitant, Aegyptius quidam tempore
 Felicis præsidis, de quo paulo post sermo est, magica
 arte prophetam se fecit putari, congregatisq; triginta
 milibus circiter iudæoꝝ, duxit eos per desertum vsq;
 ad montē Oliueti, volens sup Hierusalem repente irruere
 vt caperet eā. Cui occurrens Felix p̄ses cum multis
 militibus fugauit eum cū paucis, & alios interfecit. Nec
 obstat qd tribunus efficit mentionem de quatuor milibus
 qa fortasse primo pauciores deinde plures fuerunt. Di-
 cunturq; viri sicarij, qm̄ ficas, .i. gladios breues manu
 gestabant, qbus populos clam letaliter vulnerauerunt,
 ita vt mors p̄ueniret q̄relam, & lateret percussor. Et di-
 xit ad eum paulus. Ego quidem sum homo iudæus. Nō
 a tribu iuda sed prout oēs israelitæ tunc iudæi diceban-
 tur. a Tarso. Vrbe Ciliciæ. vt dictū est. non igno-
 te. .i. obscuræ. ciuitatis municeps. .i. ciuis. Rogo at-
 te permittite me loqui ad populum. Et cum ille permi-
 sisset, paulus stans in gradibus innuit manu ad plebē.

Beda.

vt eum aduerteret [& magno silentio facto] nō ob reuerentiam pauli, sed auiditate sciendi, quid excusationis prætenderet [alloquutus est eos Hebræa lingua dī cēs.] Circa hunc locum Scholaſtica ait historia. Diſtin-
 gue quatuor ſynodos in primitia eccleſia celebratas in Hieruſolymis. Primam de ſubſtitutione Matthiæ pro Iuda. Secundam de electione ſeptem diaconoy. Tertiã qđ gentilibus conuerſis non eſſet imponendum onus le-
 galium. Quartã de q̄ hic agitur, q̄ ſtatutum eſt non phīberi iudæos a legalibus obſeruantis, tempe primitiæ eccleſiæ, dummodo ſpem non conſtituerent ſibi in eis. Poſtremo qđ in præinductis frequenter iñhabitum ē, le-
 gem Moyſi q̄tum ad aliqua, puta præcepta moralia in lege Euangelica obſeruandã, non autem q̄ ad præcepta ceremonialia, vt illud plenius innotefcat ſciendum, qđ ſicut in prima ſecundæ Thomas edocuit, triplicia erant legis præcepta, videlicet moralia, ceremonialia, & iudicialia. Moralìa ſunt decem p̄cepta decalogi, qđ ad bonos pertinent mores, & immediate de virtutum actib⁹ conferuntur. Lex enim diuina ad dei amorem homines ordinare intendit, quod fieri nequit, niſi per actus virtutum. Diuinæ quoque legis intentio eſt homines conuenienter diſponere, tam ad ſeipſos, quam in ordine ad deum, & horum vtrumque in communi eſt de lege naturali ſeu naturalis rationis dictamen, oportuit autem vtrumq; determinari in ſpeciali, videlicet q̄tum ad modum colendi deum, & item quo ad modum obſeruãdi iuſticiam inter homines. Illa ergo præcepta, quæ determinant præcepta moralia quo ad deum, aſſignando ſpeciales modos & ritus cultus diuini, ceremonialia nominantur, quæ vero determinant præcepta moralia quantum ad homines, aſſignando ſpeciales modos ſeruandi iuſticiam inter homines, iudicialia appellantur. Ad ceremonialia autem præcepta p̄tinebant oblati-
 ones & ſacrificia legis, Cum autem præcepta moralia ſint immediate de actibus iuſtitiæ ad charitatē dei & p̄-
 ximi ordinatis manent & obligant in Euāgelica lege.

Actuum 7.
 Act. 7.
 Act. 15.

Moralia.

Lex diuina.

Ceremonialia.
 Moralìa.
 Ceremonialia.

IN ACTA APOS: EXEG.

præcepta vero ceremonialia quoniam figuratiua erant Christi & mysteriorum ipsius ac cultus noui testamenti, in noua lege non obligant, nec Euangelio diuulgato fuerant obseruanda. Nam veritate veniente ac patefacta cessat figura. & si adhuc obseruarentur, hoc esset ipso facto asserere Christum nondum venisse. Præcepta demum iudicialia non erant sic figuratiua, iccirco in lege noua possent seruari, si ab aliquo cuius est leges cōdere inrituerentur.

Expositio capituli vicesimi secūdi.
Viri fratres & patres.

Articulus vicesimus secundus.

Viri fratres & patres audite nunc, quam ad vos reddo rationem. Cum audissent autem quia hebræa lingua loqueretur, magis præstiterunt silentium. Et dixit. Ego quidem sum vir iudeus natus in Tharso Ciliciæ, nutritus autem in ciuitate ista secus pedes Gamalielis eruditus iuxta veritatē paternæ legis. .i. legis Moyssi, quam pater meus & prædecessores mei seruauerunt. porro secundum Bedam, parentes pauli de oppido quodam Galilææ fuerunt, quo a Romanis capto per dispersionem uenerunt & habitauerunt Tharsum Ciliciæ, Filium autem suum paulum miserunt Hierusolymam ob studia legis. Qui a Gamalielle viro doctissimo ibidem instructus est. Et æmulator legis sicut vos omnes hodie. sicut, notat hic similitudinem aliquam non totalem, imo nec magnam. Siquidem ante conuersionem suam paulus dum persequeretur credentes in Christum, habuit æmulationem zelumque legis indiscretum & excæcatum, sicut & isti infideles iudæi, sed quando hæc dixit, æmulator fuit legis secundum spiritalem ipsius intelligentiam, non scdm literam occidentem, iuxta quam isti æmulabantur eam, qui hanc viam. scilicet euangelicam fidem ac legem. Et persequutus sum vsq; ad mortem. Quorundam q me procurante occisi fuerunt pro fide hac, quorum Stephanus fuit vnus. Et alligās & tradens in custodiam. .i. in carcerem. Et viros ac mulieres, sicut